

Nr 133.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av kronan tillhöriga $\frac{3}{32}$ mantal Långforsse nr 1 i Överkalix socknen samt efterskänkande i samband med försäljningen av visst räntekrav; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson, anför:

Under hösten 1922 inropade skogstorpären J. E. Brännholm i Granholm å två särskilda auktioner inför länsstyrelsen i Norrbottens län två från kronoparkerna inom länet utstämplade virkespartier om tillhoppa 19,478 träd för en sammanlagd köpeskillning av 32,111 kronor 6 öre. Såsom likvid för köpeskillingen överlämnade Brännholm tre reverser, var och en lydande å det belopp vartill den sammanlagda köpeskillingen uppginge, jämte ränta. Reverserna voro försedda med borgen av ett flertal

personer, bland dem H. P. Larsson, dåvarande ägare till hemmanet $\frac{3}{32}$ mantal Långforssel nr 1 (1³) i Överkalix socken. Då reverserna påföljande år skulle inlösas, hade Brännholm börjat komma på obestånd och lyckades ej intill den 11 december 1925, trots upprepade anstånd med likvidens erläggande, åstadkomma mer än 12,835 kronor 25 öre i kapitalavbetalning. Vid nämnda tid avvek Brännholm ur landet. Så gott som samtliga de personer, vilka tecknat borgen å förenämnda reverser, befunnos vara insolventa utom ovannämnde H. P. Larsson. För att i någon mån säkerställa sin fordran vidtog domänstyrelsen åtgärder för indrivning av densamma hos Larsson. Till följd härav blev Larssons hemman $\frac{3}{32}$ mantal Långforssel nr 1 taget i mät, varefter det å exekutiv auktion den 30 april 1926 för kronans räkning inropades för 10,000 kronor.

Sedan fastigheten övergått i kronans ägo, har densamma år efter år upplåtits på arrende till sin förre ägare H. P. Larsson emot en kontant arrendeavgift av 300 kronor.

I skrivelse den 28 september 1929 har advokaten Jonas Landahl på angivet uppdrag av *Larsson* hos Kungl. Maj:t anhållit om vidtagande av åtgärder för att underlätta hans återförvärv av fastigheten. I nämnda skrivelse framhålles bland annat:

Larsson hade drabbats särskilt hårt av sitt borgensansvar, på den grund att borgen tecknats å tre särskilda reverser och han till följd därav icke varit i tillfälle att hos vissa av Brännholms övriga borgensmän, som icke tecknat borgen å samma revers som Larsson, återkräva något av sina utlägg. Borgensmännens antal hade, oberäknat Larsson, varit 12. Ehuru Larsson vid tecknandet av borgen ej haft anledning räkna med högre borgensansvar för egen del än en trettondel av skulden, hade han plötsligt sett sig ställd i den situationen att hela hans under arbete och sparsamhet förvärvade hemman jämte lösöre frångått honom.

För att emellertid sätta Larsson i stånd att med äganderätt kunna återvinna sitt hemman hade några sockenbor och goda vänner till Larsson trätt emellan och erbjudit honom försträckning, varigenom han kunnat till domänstyrelsen ingå med framställning om att få återköpa hemmanet.

Med hänsyn till omständigheterna syntes icke obilligt, att köpeskillingen i någon mån nedsattes. Likaså syntes Larssons tidigare arrendeutlägg m. m. i någon form böra tillgodoföras honom.

Till stöd för framställningen åberopas vidare två vid skrivelsen fogade intyg, varav i det ena, som undertecknats av 17 personer från orten, uttalas, att Larsson städse fört en redbar och hedrandeandel samt varit aktad och avhållen av ortsbefolkningen. Genom sin arbetsamhet hade han kommit i en god ekonomisk ställning, vilken på grund av hans hjälpsamhet mot Brännholm blivit förstörd. Han hade numera svårt att kunna försörja sig och sin familj.

I det andra intyget, som utfärdats av landsfiskalen i Överkalix distrikt, erinras, att till gäldande av Larssons skuld på grund av ifrågavarande

borgen utnått och försålts hans såväl lösa som fasta egendom. Sedermera hade, landsfiskalen vederligt, Larsson icke förvärvat utmätningsbar egendom. Larsson hade städse gjort sig känd för skötsamhet, ordentlighet och pålitlighet. Larssons familj utgjordes av hustru och sju barn, därav två minderåriga, vilka samtliga vistades i hemmet.

Larssons framställning överlämnades till domänstyrelsen för yttrande efter vederbörandes hörande.

Såsom svar å nämnda remiss återopade styrelsen i skrivelse den 23 december 1929, med bifogande av från vederbörande överjägmästare och jägmästare infordrade yttranden, en av styrelsen den 7 i samma månad till Kungl. Maj:t i ämnet avlåten framställning. Däri har styrelsen, med överlämnande av förslag till köpebrev å fastigheten, ifrågasatt, att densamma finge försäljas till Larsson för en köpeskilling av 18,500 kronor samt att i samband därmed kronans återstående oguldna räntefordringar på grund av omförmälda virkesförsäljning måtte efterskänkas.

Innan jag närmare ingår härpå må från jägmästarens och överjägmästarens berörda yttranden anmärkas följande:

Jägmästaren återopar till en början ett av honom till domänstyrelsen över tidigare framställning av Larsson om återköp av hemmanet avgivet yttrande av den 9 april 1929, vari anföres bland annat:

Ursprungliga hemmanet Långforssele nr 1 vore uppdelat i tvenne hemman vardera om $\frac{3}{32}$ mantal samt en mindre lägenhet. Dessa hemman låge inuti och helt omslutna av Ängeså kronopark.

Ett bibehållande av Larssons förutvarande hemman nr 1^a i kronans ägo skulle sålunda icke medföra kronans dispositionsrätt av området i dess helhet, enär hemmanet nr 1^a fortfarande skulle komma att innehavas av annan ägare. Något skäl för hemmanets fortsatta bibehållande i kronans ägo, i händelse Larsson vore villig att till skäligt pris återköpa detsamma, syntes således icke föreligga.

Enligt Larssons uppgift skulle årligt arrende, utlagor, underhållskostnader m. m. uppgå till en summa av cirka 1,200 kronor för år. Vid den beräkning av arrendeavgälden, som för några år sedan verkställdes, uppskattades dessa utgifter till cirka 800 kronor. Då emellertid sökanden själv uppfört ny ladugård, kunde skillnaden uti summorna vara att söka i kostnaderna för denna byggnad.

Jägmästaren anför nu vidare:

För bedömande av frågan om hemmanets försäljning lämnades följande uppgifter.

Areal enligt skifteshandlingarna: tomt och åker 2.20 hektar, äng 20 hektar, odlingsmark 1.27 hektar, avrösningsjord 298.25 hektar, samt impediment 0.42 hektar eller tillhopa 322.14 hektar.

Virkesförråd (från 10 centimeters brösthöjd) enligt okuläruppskattning 1926: 7,300 kubikmeter. Medelbonitet V—VI (något närmare VI.)

Totalvärde enligt 1926 års okuläruppskattning 20,200 kronor. Taxeringsvärde enligt 1928 års fastighetstaxering 15,600 kronor.

Med hänsyn till de omständigheter, som föranlett att Larsson måst avträda sitt hemman, samt under vitsordande av att han vore en synnerli-

gen arbetsam, godhjärtad och rättskaffens man finge jägmästaren förorda, att hemmanet måtte till Larsson återförsäljas i befintligt skick och till billigast möjliga pris.

Överjägmästaren omnämner, att han vid olika tillfällen uppmanat Larsson att återköpa hemmanet; i övrigt hänvisas till de förhandlingar, som därom inletts med domänstyrelsen.

Domänstyrelsen har i sin skrivelse den 7 december 1929 rörande förhandlingarna med Larsson meddelat följande.

Larsson hade vid upprepade tillfällen anhållit att få återförvärva fastigheten men därvid ställt i utsikt så lågt pris för densamma, att styrelsen icke ansett sig kunna upptaga förhandlingar med honom på sådan basis. Å sin sida hade styrelsen övervägt att för att på bästa sätt tillvarataga statens intressen försälja så stor del av hemmanets skogstillgång, som lämpligen kunde på en gång uttagas, och därefter gå i författning om försäljning av fastigheten. Detta tillvägagångssätt hade emellertid syntes styrelsen synnerligen motbjudande, dels av den anledningen att en fastighet av den omfattning som förevarande utan egentlig annan skogstillgång än till husbehov knappast kunde uti ifrågavarande delar av landet lämna en familj fullständig bärgning, dels ock med hänsyn till den vidsträckta stödaktion, som staten måst gå in för i Norrbottens län för att bereda befolkningen å vissa orter inom detsamma existensmöjligheter.

På sista tiden hade Larsson synbarligen lyckats erhålla hjälp i sin strävan att återförvärva sitt fäderneärvda hemman samt genom ombud upptagit förhandlingar med styrelsen om återköp av detsamma. Sålunda föreläge nu ett i vederbörlig ordning i två exemplar upprättat köpebrev, undertecknat av Larsson, enligt vilket denne förbundit sig att till ett pris av kontant 18,500 kronor inköpa fastigheten ifråga. Köpebrevet innefattade därjämte bland annat följande villkor, nämligen att de in-teckningar, som åvilade hemmanet och som domänstyrelsen med anledning av den exekutiva auktionen möjligen innehade, skulle utan vidare till köparen överlämnas för att av honom disponeras, samt att domänstyrelsen skulle förbinda sig att, mot avstående från alla på en vid köpebrevet fogad kontokurant grundade och underliggande rättsförhållanden, till köparen överlämna och överlåta samtliga tre reverser av den 24 september, 29 oktober och 30 oktober 1922 av J. E. Brännholm till Kungl. Maj:t och kronan eller order, med rätt för köparen att i mån av befogenhet å desamma göra sin rätt gällande. Avtalet enligt köpebrevet innebure sålunda för kronans vidkommande, att hemmanet $\frac{3}{32}$ mantal Långforssel återginge till sin förre ägare emot en kontant likvid av 18,500 kronor samt att kronan därmed avsåde sig all vidare rätt att av Brännholm eller de personer, som tecknat borgen för fullgörande av dennes tidigare omnämnda virkesköp, uttaga den fordran, kronan kunde anses gentemot honom hava utöver nämnda 18,500 kronor.

Vid skrivelsen finnes fogat dels ett exemplar av omförmälda förslag till köpebrev, dels en skrivelse från aktiebolaget svenska handelsbanken av innehåll att till dess kontor i Luleå inbetalts ett belopp av 18,500 kronor, avsett att utgöra köpeskillning för ifrågavarande hemman och som skulle utbetalas till domänstyrelsen, sedan köpet blivit av kronan god-

känt, dels ock ett exemplar av den i köpebrevet omförmälda kontokurant, dagtecknad den 7 oktober 1929, utvisande ett saldo per den 15 oktober 1929 domänstyrelsen till godo å 25,936 kronor 20 öre, vid vars beräkning såsom avbetalning tillgodoförts Larsson bland annat tre års arrende för hemmanet efter 300 kronor för år med 900 kronor; och har av nämnda saldo såsom kapital upptagits 18,375 kronor 81 öre och såsom oguldna räntor 7,560 kronor 39 öre.

I ärendet anför domänstyrelsen vidare:

Enligt nämnda kontokurant och köpebrev skulle kronan erhålla full täckning för sin kapitalfordran men däremot avstå från räntor till ett belopp av i runt tal 7,415 kronor.

Såge man den ifrågasatta försäljningen enbart ur den synpunkten, att det rörde sig om att ersätta en pant eller säkerhet med kontant valuta, hade den ifrågavarande säkerheten kostat domänstyrelsen 10,000 kronor, men inbringade 18,500 kronor. Emellertid hade fastigheten vid en år 1926 av styrelsen företagen överslagsberäkning ansetts hava ett saluvärde av 18,100 kronor och vid nu senast företagen fastighetstaxering åsatts ett taxeringsvärde av 15,600 kronor. Med hänsyn därtill finge styrelsen framhålla, att enligt dess uppfattning det erbjudna priset, 18,500 kronor, borde anses fullt tillfredsställande. Givetvis kunde däremot invändas, att det först vid ett offentligt utbud av fastigheten vore möjligt erhålla belägg för, huruvida nu erbjudna pris motsvarade dess verkliga värde. Styrelsen hade emellertid fått den uppfattningen, att med anordnande av ett dylikt utbud föga eller intet stode att vinna, då de personer, som nu understödde Larsson, vid sådant förfarande möjligen skulle draga sig tillbaka; i all synnerhet som det nu föreliggande anbudet jämväl förutsatte ett snabbt avgörande, på det att den nye ägaren omedelbart skulle kunna vidtaga åtgärder för avverkning av skogen. Domänstyrelsen vore sålunda beredd, att ur nämnda synpunkt obetingat tillstyrka försäljningen. Ifråga åter om det uppgivande av kravet på uppdebiterade räntor, som skulle bli en följd av köpets avslutande enligt nu föreliggande förslag till avtal, torde detta böra helt bero på Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen ville emellertid även i detta avseende förorda, att affären snarast måtte komma till stånd, då enligt styrelsens uppfattning hemmansägare Larsson, sedan denne fått ikläda sig betalningsförbindelse för 18,500 kronor, icke torde kunna åstadkomma ytterligare likvida medel, varför förenämnda trenne reverser i realiteten måste anses värdelösa.

Såsom en sammanfattning av det anförda finge styrelsen förorda godkännande av det upprättade köpebrevet samt därvid ytterligare understryka, att detsamma fullgörande från köparens sida till stor del berodde av, att denne finge snarast tillträda fastigheten i och för påbörjande av avverkning av skogen å densamma.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i infordrat utlåtande den 27 december 1929 förklarat, att såväl med hänsyn till det vid senaste fastighetstaxering fastigheten åsatta taxeringsvärdet som på orten gällande fastighetsvärden den bjudna köpeskillingen kunde anses fullt tillfredsställande, vadan länsstyrelsen icke hade något att erinra mot den ifrågavarande försäljningen.

Med anledning av under hand gjord förfrågan har länsstyrelsen i ärendet vidare meddelat följande:

Mot såväl gäldenären som borgensmännen vid ovan berörda virkesköp från kronan hade exekutiva åtgärder vidtagits. Utom hemmanet Långforssel hade fyra andra hemmansdelar blivit utbudna å exekutiv auktion, varvid två fastigheter försålts. Å de båda andra hade något anbud icke erhållits och, då de vore högt intecknade och för övrigt av obetydligt värde, hade förnyad auktion icke påfordrats. Samtliga gäldenärer hade i den mån de ålagts betalningsskyldighet befunnits sakna utmättningsbara tillgångar till gäldande av ytterligare andel av skulden.

Statskontoret har i remissutlåtande den 4 januari 1930 anført:

Statskontoret vore i likhet med domänstyrelsen av den uppfattningen, att det erbjudna priset, 18,500 kronor, måste anses vara fullt tillfredsställande, och hade ej heller med hänsyn till vad handlingarna i ärendet innehölle något att erinra mot att försäljning nu skedde till hemmanets förre ägare H. P. Larsson i enlighet med det upprättade köpebrevet.

Statskontoret ansåge sig jämväl böra tillstyrka, att kronan i samband därmed eftergäve kravet på uppdebiterade räntor. I likhet med vad som skett i tidigare fall (jämför 1929 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln punkt 109) borde dock frågan om efterskänkande av kronans rätt underställas riksdagens prövning.

I ärendet har sedermera från advokaten Landahl inkommit ytterligare en skrift, vari framhålles önskvärdheten av ärendets snara avgörande.

Departements-
chefen.

Av utredningen i ärendet synes framgå, att samtliga de personer, som tecknat borgen för J. E. Brännholms ifrågavarande förbindelser, äro insolventa samt att utöver de kontanta belopp, som redan influtit, ävensom den köpeskillning, som kan komma att utgå vid försäljning av H. P. Larssons förutvarande hemman, ytterligare betalning för nämnda förbindelser icke torde kunna påräknas. Då ett bibehållande i kronans ägo av hemmanet Långforssel ¹ varken ur arronderingssynpunkt eller eljest torde vara påkallat eller önskvärt, torde försäljning av hemmanet fördensskull vara för kronan lämpligast. I ärendet har av myndigheterna vitsordats, att den av Larsson bjudna köpeskillningen även ur rent affärsmässig synpunkt kan anses tillfredsställande. Jämväl ur billighetssynpunkt synes skäligt, att Larsson får återförvärva den fäderneärvda fastigheten, varå han nedlagt många års arbete och omsorg. Såsom villkor för försäljningen torde kunna godkännas de i förslaget till köpebrev intagna bestämmelser, dock att däri icke, såsom skett, bör göras något uttalande rörande rätt för köparen att genast efter köpeskillningens gäldande påbörja utstämpling och avverkning av å hemmanet befintlig skog, en fråga som för en skogsägare regleras i annan ordning.

Av den bjudna köpeskillningen skulle för kronan, efter avdrag av vissa kostnader för utmättningsförfarandet m. m., återstå ett netto av omkring 17,800 kronor för avskrivning å kronans fordran av Brännholm. Av sagda

fordran skulle därefter, med beräknat avdrag jämväl för tre års arrendeavgifter från Larsson å 900 kronor, återstå omkring 575 kronor. Härtill kommer oguldna räntor, vilka den 15 oktober 1929 uppgått till 7,560 kronor. Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst rörande borgensmännens betalningsförmåga, torde nämnda räntefordran vara värdelös, och anser jag mig fördenskull och med hänsyn till de beträffande Larsson upplysta förhållanden kunna tillstyrka, att, förutom berörda resterande kapital, jämväl räntefordringen efterskänkes. Vid ett överlåtande på Larsson av kronans rätt på grund av ifrågavarande av Brännholm utfärdade reverser å virkesköpet bör givetvis bestämmas, att Larsson icke må hos övriga borgensmän söka indriva vad kronan sålunda efterskänker.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) förklara hinder ej möta, att kronoegendomen $\frac{3}{32}$ mantal Långforsssel nr 1 (1³) i Överkalix socken av Norrbottens län må i huvudsaklig överensstämmelse med de i omförmälda förslag till köpebrev angivna villkor försäljas till förre hemmansägaren H. P. Larsson för en köpeskilling av 18,500 kronor att betalas kontant vid tillträdet,

b) medgiva, att i samband med ifrågakomna försäljning den å J. E. Brännholms förevarande skuld till kronan belöpande ränta må i anslutning till den beräkning därav, som verkställts i förenämnda kontokurant, av Kungl. Maj:t efterskänkas.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Joh:s Thygesen.